

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΥΝΙΚΟΙ

Αποστάσματα και μαρτυρίες

*

Επιμέλεια χειμένων, μετάφραση, σχολιασμός
Ν. Μ. ΣΚΟΥΤΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Κυνική φιλοσοφία εἶναι μιά πάντοτε ἐπίκαιρη ἐκφάνση τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἡ ὁποία ἔδωσε ἕνα ἰδιόμορφον μέγεθος ἀπὸρρηξῆς καὶ ἀξιοπρόσεκτη ἱστορικῆς διάρκειας. Οἱ μεγάλες μορφές τοῦ ἀρχαίου Κυνισμοῦ, ὁ Ἀντισθένης, ὁ Διογένης, ὁ Κράτης, πάντα θὰ ἐντυπωσιάζουν γιὰ τὴν πᾶσι-γνωστὴν τὸν σὺν ἀρχαίοις τὸν διακρίνουν καὶ τὴν ὑπαρξιακὴν εὐκαρίθειάν των. Στὸν τόμον αὐτὸν ἔχουν συγκεντρωθεῖ τὰ σωζόμενα ἀποστάσματα καὶ οἱ μαρτυρίες γιὰ τοὺς Κυνικοὺς φιλοσόφους ποὺ ἔδρασαν ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 5ου αἰ. ὡς τὶς ἀρχές τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον δίνονται ἡ νεοελληνικὴ μετάφραση καὶ σύντομα ἐρμηνευτικά σημεῖα βρασιμμένα στὴ φιλολογικὴ καὶ τὴν ἱστορικῆ-φιλοσοφικὴν ἔρευνα τοῦ 19ου καὶ τοῦ 20ου αἰ. Τὸ βιβλίον ἀπευθύνεται ὄχι μόνον στὸν εἰδικὸν μελετητὴν ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενον ἀναγνώστη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»

ecquid artificii novisset, percontatus «novi» inquit Diogenes «hominibus liberis imperare». Tum Ξενιάδης responsum eius demiratus emit et manu emisit filiosque suos ei tradens: «accipe» inquit «liberos meos, quibus imperes».

Ἀκόμη, ὁ Διογένης ὁ Κυνικός ὑπῆρξε δοῦλος. Ἀλλά αὐτὸς ἀπὸ ἐλεύθερος πούληθηκε γιὰ δοῦλος. Ὅταν ἤθελε νὰ τὸν ἀγοράσει ὁ Κορίνθιος Ξενιάδης, ἀφοῦ τὸν ρώτησε μήπως ὑπῆρχε κάποιο ἐπάγγελμα πού νὰ τὸ εἶχε μάθει, «γνωρίζω», εἶπε ὁ Διογένης, «νὰ ἐξουσιάζω ἐλεύθερους ἀνθρώπους». Τότε ὁ Ξενιάδης θαυμάζοντας τὴν ἀπάντησή του τὸν ἀγόρασε καὶ τὸν ἀπελευθέρωσε, καὶ παραδίνοντάς του τοὺς γιούς του, «δέξου», εἶπε, «τὰ παιδιά μου γιὰ νὰ τὰ ἐξουσιάσεις».

111. LACTANTIUS, *Divinae institutiones* III 25, 16.

Enumerant etiam Platonem ac Diogenem, qui tamen non servi fuerunt, sed his servitus evenerat: sunt enim capti.

Ἀπαριθμοῦν ἀκόμη τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Διογένη, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ὑπῆρξαν δοῦλοι, ἀλλὰ ἡ δουλεία τοὺς συνέβη: γιὰ τὸς συνέλαβαν.

112. ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, *Λόγοι* VII 8 p. 212d-213a.

Οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἦν Διογένης θεοσεβής, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις· ἐλόμενον γὰρ αὐτὸν οἰκεῖν τὰς Ἀθήνας ἐπειδὴ τὸ δαιμόνιον εἰς τὴν Κόρινθον ἀπήγαγεν, ἀφεθείς ὑπὸ τοῦ πριαμένου τὴν πόλιν οὐκέτ' ᾤθηθαι δεῖν ἐκλιπεῖν· (213) Ἐπέπειστο γὰρ αὐτοῦ τοῖς θεοῖς μέλει εἰς τε τὴν Κόρινθον οὐ μάτην, οὐδὲ κατὰ τινα συντυχίαν, τρόπον δὲ τινα ὑπὸ τῶν θεῶν εἰσπεπέμφθαι, ὁρῶν τὴν πόλιν τρυφῶσαν τῶν Ἀθηναίων μᾶλλον καὶ δεομένην μείζονος καὶ γενναιοτέρου σωφρονιστοῦ.

Ὁ Διογένης σεβόταν τοὺς θεοὺς ὄχι μόνο στὰ λόγια ἀλλὰ καὶ μὲ τίς πράξεις του. Γιὰ τὸ ἐνῶ διάλεξε ὡς τόπο διαμονῆς του

τὴν Ἀθήνα, ὅταν ἡ θεϊκὴ παρέμβαση τὸν ἔφερε στὴν Κόρινθο, αὐτὸς, μόλις ἐκεῖνος πού τὸν εἶχε ἀγοράσει τὸν ἄφησε ἐλεύθερο ἔκρινε ὅτι δὲν ἔπρεπε πιά νὰ ἀφήσει αὐτὴ τὴν πόλη. (213) Γιατί εἶχε πεισθεῖ ὅτι οἱ θεοὶ φρόντιζαν γι' αὐτὸν καὶ ὅτι στὴν Κόρινθο δὲν εἶχε βρεθεῖ ἄνευ λόγου οὔτε συμπτωματικά, ἀλλὰ ὅτι ἦταν σταλμένος ἀπὸ τοὺς θεοὺς γιὰ ἓναν ὀρισμένο λόγο, καθὼς ἔβλεπε ὅτι αὐτὴ ἡ πόλη ζοῦσε σὲ μεγαλύτερη χλιδὴ ἀπ' ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὅτι χρειαζόταν κάποιον πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ δυνατὸ γιὰ νὰ τὴν συνετίσει.

Ἀντίθετα ἀπὸ τὸν Μουσῶνιο καὶ τὸν Ἐπίκμητο ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανὸς ἐπιχειρεῖ νὰ προσδώσει στὴν Διογένη πρᾶσιν θρησκευτικὸ νόημα καὶ νὰ προβάλλει τὴν θεοσέβειαν τοῦ φιλοσόφου.

113. ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, *Βίων Πρᾶσις* 6-11.

ΖΕΥΣ: ... ἄλλον παράγωμεν,

(7) ΕΡΜ.: Βούλει τὸν ἀρχαῖοντα ἐκεῖνον, τὸν Ποντικόν;

ΖΕΥΣ: Πάνυ μὲν οὔν.

ΕΡΜ.: Οὗτος ὁ τὴν πῆραν ἐξηρητημένος, ὁ ἐξωμίας, ἐλθὲ καὶ περίθι ἐν κύκλῳ τὸ συνέδριον. Βίον ἀνδρικόν πωλῶ, βίον ἄριστον καὶ γενικόν, βίον ἐλεύθερον· τίς ὠνήσεται;

ΑΓΟ.: Ὁ κῆρυξ πῶς ἔφησ' σὺ; Πωλεῖς τὸν ἐλεύθερον;

ΕΡΜ.: Ἐγωγε.

ΑΓΟ.: Εἶτ' οὐ δέδιας μὴ σοι δικάσῃται ἀνδραποδισμοῦ ἢ καὶ προκαλέσῃται σε ἐς Ἄρειον πάγον;

ΕΡΜ.: Οὐδὲν αὐτῷ μέλει τῆς πράσεως· οἶεται γὰρ εἶναι παντάπασιν ἐλεύθερος.

ΑΓΟ.: Τί δ' ἂν τις αὐτῷ χρήσαιτο ρυπῶντι καὶ οὕτω κακοδαιμόνως διαχειμένῳ; Πλὴν εἰ μὴ σκαπανέα γε καὶ ὑδροφόρον αὐτὸν ἀποδεικτέον.

ΕΡΜ.: Οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἦν θυρωρεῖν αὐτὸν ἐπιστήσης, πολὺ πιστότερῳ χρήσῃ τῶν κυνῶν. Ἀμέλει κύων αὐτῷ καὶ τὸ ὄνομα.

ΑΓΟ.: Ποδαπὸς δὲ ἔστιν ἢ τίνα τὴν ἄσκησιν ἐπαγγέλλεται;

ΕΡΜ.: Αὐτὸν ἐροῦ· κάλλιον γὰρ οὕτω ποιεῖν.

ΑΓΟ.: Δέδια τὸ σκυθρωπὸν αὐτοῦ καὶ κατηφές, μὴ με ὑλακτῆση προσελθόντα ἢ καὶ νῆ Δία δάκη γε. Οὐχ ὄραξ ὡς διῆρται τὸ ξύλον

καὶ συνέσπακε τὰς ὄφρυς καὶ ἀπειλητικόν τι καὶ χολῶδες ὑποβλέπει;
 EPM.: Μὴ δέδιθι· τιθασὸς γὰρ ἔστι.

(8) AΓO.: Τὸ πρῶτον, ὦ βέλτιστε, ποδαπὸς εἶ;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ: Παντοδαπός.

AΓO.: Πῶς λέγεις;

ΔΙΟΓ.: Τοῦ κόσμου πολίτην ὄραξ.

AΓO.: Ζηλοῖς δὲ δὴ τίνα;

ΔΙΟΓ.: Τὸν Ἡρακλέα.

AΓO.: Τί οὖν οὐχὶ καὶ λεοντὴν ἀμπέχη; Τὸ μὲν γὰρ ξύλον ἔοικας αὐτῷ.

ΔΙΟΓ.: Τοῦτί μοι λεοντῆ, τὸ τριβώνιον. Στρατεύομαι δὲ ὡσπερ ἐκεῖνος ἐπὶ τὰς ἡδονάς, οὐ κελευστός, ἀλλ' ἐκούσιος, ἐκκαθᾶραι τὸν βίον προαιρούμενος.

AΓO. Eὔ γε τῆς προαιρέσεως. Ἀλλὰ τί μάλιστα εἰδέναι σε φῶμεν; Ἡ τίνα τὴν τέχνην ἔχεις;

ΔΙΟΓ.: Ἐλευθερωτῆς εἰμι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰατρὸς τῶν παθῶν· τὸ δ' ὅλον ἀληθείας καὶ παρρησίας προφήτης εἶναι βούλομαι.

(9) AΓO. Eὔ γε, ὦ προφήτα· ἦν δὲ πρίωμαί σε, τίνα με τὸν τρόπον διασκήσεις;

ΔΙΟΓ.: Πρῶτον μὲν παραλαβὼν σε καὶ ἀποδύσας τὴν τρυφήν καὶ ἀπορίαν συγκατακλείσας τριβώνιον περιβαλῶ, μετὰ δὲ πονεῖν καὶ κάμνειν καταναγκάσω χαμαὶ καθεύδοντα καὶ ὕδωρ πίνοντα καὶ ὄν ἔτυχεν ἐμπιπλάμενον, τὰ δὲ χρήματα, ἦν ἔχης, ἐμοὶ πειθόμενος ἐς τὴν θάλατταν φέρων ἐμβαλεῖς, γάμου δὲ ἀμελήσεις καὶ παίδων καὶ πατρίδος, καὶ πάντα σοι ταῦτα λῆρος ἔσται, καὶ τὴν πατρῶαν οἰκίαν ἀπολιπὼν ἢ τάφον οἰκήσεις ἢ πυργίον ἐρημον ἢ καὶ πίθον· ἢ πῆρα δὲ σοι θέρμων ἔστω μεστὴ καὶ ὀπισθογράφων βιβλίων, καὶ οὕτως ἔχων εὐδαιμονέστερος εἶναι φήσεις τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἦν μαστιγοῖ δὲ τις ἢ στρεβλοῖ, τούτων οὐδὲν ἀνιαρὸν ἠγήση.

AΓO.: Πῶς τοῦτο φῆς τὸ μὴ ἀλγεῖν μαστιγούμενον; Οὐ γὰρ χελώνης ἢ καράβου τὸ δέρμα περιβέβλημαι.

ΔΙΟΓ.: Τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο ζηλώσεις μικρὸν ἐναλλάξας.

AΓO.: Τὸ ποῖον;

ΔΙΟΓ.: Ἡ φρὴν σοι ἀλγήσει, ἢ δὲ γλῶττα ἔσται ἀνάληγτος. (10) Ἄ δὲ μάλιστα δεῖ προσεῖναι, ταῦτά ἐστιν· ἰταμὸν χρῆ εἶναι καὶ θρασὺν καὶ λοιδορεῖσθαι πᾶσιν ἐξ ἴσης καὶ βασιλεῦσι καὶ ἰδιώταις· οὕτω γὰρ ἀποβλέφονται σε καὶ ἀνδρεῖον ὑπολήφονται. Βάρβαρος δὲ ἢ φωνὴ ἔστω καὶ ἀπηχῆς τὸ φθέγμα καὶ ἀτεχνῶς ὅμοιον κυνί, καὶ πρόσωπον δὲ ἐντεταμένον καὶ βᾶδισμα τοιοῦτω προσώπῳ πρέπον,

καὶ ὅλως θηριώδη τὰ πάντα καὶ ἄγρια. Αἰδῶς δὲ καὶ ἐπιείκεια καὶ μετριότης ἀπέστω, καὶ τὸ ἐρυθριᾶν ἀπόξυσον τοῦ προσώπου παντελῶς. Δίωκε δὲ τὰ πολυανθρωπότατα τῶν χωρίων, καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις μόνος καὶ ἀκοινωνήτος εἶναι θέλε μὴ φίλον, μὴ ξένον προσιέμενος· κατάλυσις γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀρχῆς. Ἐν ὄψει δὲ πάντων, ἂ μὴδ' ἰδίᾳ ποιήσειεν ἄν τις, θαρρῶν ποιεῖ, καὶ τῶν ἀφροδισίων αἰροῦ τὰ γελοιότερα, καὶ τέλος, ἦν σοι δοκῆ, πολυπόδα ὤμῶν ἢ σηπίαν φαγῶν ἀπόθανε. Ταύτην σοι τὴν εὐδαιμονίαν προξενοῦμεν.

(11) AΓO.: Ἄπαγε· μιὰρὰ γὰρ καὶ οὐκ ἀνθρώπινα λέγεις.

ΔΙΟΓ.: Ἀλλὰ ῥᾶστά γε, ὦ οὔτος, καὶ πᾶσιν εὐχερῆ μετελθεῖν· οὐ γὰρ σοι δεήσει παιδείας καὶ λόγων καὶ λήρων, ἀλλ' ἐπίτομος αὕτη σοι πρὸς δόξαν ἢ ὀδός· κἂν ἰδιώτης ᾖς, ἤτοι σκυτοδέψης ἢ ταριχοπώλης ἢ τέκτων ἢ τραπεζίτης, οὐδὲν σε κωλύσει θαυμαστόν εἶναι, ἦν μόνον ἢ ἀναίδεια καὶ τὸ θράσος παρῆ καὶ λοιδορεῖσθαι καλῶς ἐκμάθης.

AΓO.: Πρὸς ταῦτα μὲν οὐ δέομαί σου. Ναύτης δ' ἂν ἴσως ἢ κηπουρός ἐν καιρῷ γέναιο, καὶ ταῦτα, ἦν ἐθέλῃ σε ἀποδόσθαι οὕτοσι τὸ μέγιστον δὴ ὀβολῶν.

EPM.: Ἐχε λαβῶν· καὶ γὰρ ἄσμενοι ἀπαλλαξόμεθα ἐνοχλοῦντος αὐτοῦ καὶ βοῶντος καὶ ἄπαντας ἀπαξαπλῶς ὑβρίζοντος καὶ ἀγορεύοντος κακῶς.

ZEYΣ: ... Ἄς φέρουμε κάποιον ἄλλο.

(7) EPMΗΣ: Θέλεις ἐκεῖνον τὸ βρωμιάρη ἀπὸ τὸν Πόντο;

ZEYΣ: Γιατί ὄχι;

EPM.: Πλησίασε ἐσύ, ποῦ ἔχεις κρεμασμένο πάνω σου τὸ δισάκκι, ἐσύ μὲ τὰ γυμνὰ μπράτσα, καὶ προχώρησε γύρω-γύρω στὴν ὀμήγυρη. Πουλᾶω ἀνδρικό πρότυπο ζωῆς, πρότυπο ζωῆς εὐγενέστατο καὶ ἐξαίρετο, πρότυπο ζωῆς ἐλεύθερο. Ποιὸς θὰ ἀγοράσει;

AΓOΡΑΣΤΗΣ: Ε, κήρυκα! Πῶς τὸ εἶπες αὐτό; Πουλᾶς ἕναν ἐλεύθερο;

EPM.: Ἀσφαλῶς.

AΓO.: Καὶ δὲν φοβᾶσαι μὴ σὲ σύρει στὰ δικαστήρια κατηγορώντας σε ὅτι τὸν ἔκανες δοῦλο ἢ ἀκόμα μήπως σὲ προκαλέσει νὰ ἐμφανιστεῖς στὸν Ἄρειο Πάγο;

251/252

ΕΡΜ.: Δὲν δείχνει κανένα ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ πούλημα· γιατί ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἐλεύθερος.

ΑΓΟ.: Τί θὰ μπορούσε νὰ τὸν κάνει ὅμως κανεὶς αὐτὸν ἔτσι βρωμιάρης καὶ ἄθλιος πού εἶναι; Ἐκτὸς βέβαια κι ἂν τὸν βάλει νὰ σκάβει ἢ νὰ κουβαλάει νερό.

ΕΡΜ.: Ὅχι μόνον· καὶ θυρωρὸ ἂν τὸν κάνεις, θὰ σοῦ εἶναι πολὺ πιὸ πιστὸς ἀπὸ τὰ σκυλιά. Σκύλο μάλιστα τὸν λένε κι αὐτόν.

ΑΓΟ.: Ἀπὸ ποῦ εἶναι; Ποιὸ τὸ ἐπάγγελμά του;

ΕΡΜ.: Ρώτησε τὸν ἴδιο· τὸ καλύτερο πού ἔχεις νὰ κάνεις.

ΑΓΟ.: Φοβᾶμαι ἔτσι σκυθρωπὸς καὶ κατσούφης πού εἶναι, μήπως μὲ κλωστήσει μόλις τὸν πλησιάσω ἢ ἀκόμη, μὰ τὸ Δία, μήπως μὲ δαγκώσει κιόλας. Δὲ βλέπεις πὼς κρατάει ψηλὰ τὸ ραβδί του καὶ μαζεύει τὰ φρύδια του καὶ λοξοκοιτάει μὲ ἀπειλητικὸ καὶ ὀργισμένο βλέμμα;

ΕΡΜ.: Μὴ φοβάσαι· δὲν εἶναι ἄγριος.

(8) ΑΓΟ.: Πρῶτα-πρῶτα, ἀπὸ ποῦ εἶσαι ἄνθρωπέ μου;

ΔΙΟΓΕΝΗΣ: Ἀπὸ όπουδήποτε.

ΑΓΟ.: Τί θεὸς νὰ πεῖς;

ΔΙΟΓ.: Βλέπεις ἕναν πολίτη τοῦ κόσμου.

ΑΓΟ.: Ὑπάρχει κανεὶς πού νὰ τὸν θαυμάζεις;

ΔΙΟΓ.: Τὸν Ἡρακλῆ θαυμάζω.

ΑΓΟ.: Γιατί λοιπὸν δὲν εἶσαι ντυμένος μὲ τὴ λεοντή; Στὸ ραβδί βέβαια τοῦ μοιάζεις.

ΔΙΟΓ.: Τοῦτο ἐδῶ εἶναι ἡ λεοντή μου, τὸ τριμμένο ροῦχο. Ἀγωνίζομαι σὰν κι ἐκεῖνον ἐνάντια στὶς ἀπολαύσεις χωρὶς νὰ παίρνω ἐντολὲς ἀλλὰ αὐτόκλητος, ἐπιλέγοντας γιὰ σκοπὸ μου νὰ καθάρισω ἐντελῶς τὸν κόσμο πού ζοῦμε.

ΑΓΟ.: Τί ὠραῖος σκοπός, πράγματι! Μὰ, τί νὰ ποῦμε πὼς ξέρεις πιὸ καλά; Ποιὸ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά σου;

ΔΙΟΓ.: Ἀπελευθερώνω τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς γιατροῦς ἀπὸ τὰ πάθη τους· καὶ γενικὰ θέλω νὰ κηρύχσω τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθεροστομία.

(9) ΑΓΟ.: Τί ὠραῖα, κήρυκα! Μὰ ἂν σὲ ἀγοράσω, σὲ τί θὰ μὲ ἐκπαιδεύσεις;

ΔΙΟΓ.: Πρῶτα-πρῶτα θὰ σὲ πάρω μαζί μου, θὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴ χλιδή, θὰ σὲ κλείσω μαζί μὲ τὴ φτώχεια καὶ θὰ σοῦ φορέσω τριβώνιο· ἔπειτα θὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ κοπιάζεις καὶ νὰ ταλαιπωρεῖσαι: νὰ κοιμάσαι χάμω καὶ νὰ πίνεις νερὸ καὶ νὰ τρῶς ὅ,τι σοῦ τυχαίνει· ἐὰν ἔχεις χρήματα, θὰ τὰ φέρεις καὶ θὰ τὰ πετάξεις στὴ θάλασσα, ἀφοῦ πρῶτα σὲ πείσω· δὲν θὰ ἐνδιαφέρεσαι γιὰ γάμο, γιὰ παιδιὰ, γιὰ τὴν πατρίδα σου, καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ εἶναι γιὰ σένα κολοκύθια, καὶ ἀφοῦ ἐγκαταλείψεις τὸ πατρικὸ σου σπίτι, θὰ κατοικήσεις ἢ σὲ τάφο ἢ σὲ κανένα ἔρημο πατάρι ἢ ἀκόμα καὶ σὲ πιθάρι· τὸ δισάκκι σου θὰ εἶναι γεμάτο λούπινα καὶ ὀπισθόγραφα βιβλία.¹ Κι ἐνῶ θὰ βρίσκεσαι σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, θὰ πεῖς ὅτι εἶσαι πιὸ εὐτυχημένος κι ἀπὸ τὸ μεγάλο βασιλιά. Ἄν μάλιστα κάποιος σὲ μαστιγώνει ἢ σὲ βασανίζει, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ τὸ νομίσεις ἐνοχλητικὸ.

ΑΓΟ.: Πὼς λὲς ὅτι τὸ μαστίγωμα δὲν θὰ μοῦ προκαλεῖ πόνο; Δὲν ἔχω τὸ καβούκι τῆς χελώνας ἢ τοῦ κάραβου.

ΔΙΟΓ.: Θὰ ἐφαρμόσεις αὐτὸ πού εἶπε ὁ Εὐριπίδης, λίγο παραλαγμένο.

ΑΓΟ.: Ποιὸ ἐννοεῖς;

ΔΙΟΓ.: Ὁ νοῦς σου θὰ σὲ πονέσει, ἡ γλώσσα σου ὅμως δὲ θὰ νιώσει πόνο. (10) Ὅσα πρέπει, κυρίως, νὰ ἔχεις εἶναι τὰ ἐξῆς: χρειάζεται νὰ εἶσαι ἀναίσχυντος καὶ θρασύς καὶ νὰ ἐξουτελίζεις, ἀδιακρίτως, ὅλους, καὶ τοὺς βασιλιάδες καὶ τοὺς ἀπλοὺς πολῖτες· γιατί ἔτσι θὰ στρέψουν ὅλοι τὰ βλέμματά τους σὲ σένα μὲ θαυμασμὸ καὶ θὰ σὲ θεωροῦν θαρραλέο. Ἡ φωνή σου νὰ εἶναι τραχειὰ καὶ ἡ λαλιά σου κακὴ ἡχη καὶ ἐντελῶς ὅμοια μὲ τοῦ σκύλου, καὶ τὸ πρόσωπό σου νὰ εἶναι σοβαρὸ καὶ τὸ βᾶδισμά σου ταιριαστὸ σὲ τέτοια ὄψη καὶ γενικὰ ὅλα σου νὰ ἀποπνέουν τραχύτητα καὶ σκληράδα. Νὰ μὴν ἔχεις ντροπὴ, καλοσύνη καὶ μετριοπάθεια, καὶ νὰ διώξεις ἐντελῶς ἀπὸ τὸ πρόσωπό σου τὸ κοκκίνισμα. Νὰ ἀναζητᾶς τοὺς πιὸ πυκνοκατοικημένους τόπους καὶ σ' αὐτούς νὰ θέλεις νὰ μένεις μόνος σου καὶ χωρὶς συντροφιά, κι οὔτε νὰ δέχσαι φίλο ἢ φιλοξενούμενο· ὅλα αὐτὰ καταργοῦν

τὴν ἐξουσία. Μπροστὰ σὲ ὅλους θαρρετὰ νὰ κάνεις ὅσα δὲν θὰ μπορούσε νὰ κάνει κανεὶς οὔτε ἰδιαιτέρως, κι ἀπὸ τίς σαρκικὲς ἡδονὲς νὰ προτιμᾷς τίς πιὸ καταγέλαστες, καί, τέλος, ἂν σοῦ φαίνεται καλὸ, φάε καὶ ὦμὸ χταπόδι ἢ σουπιὰ καὶ πέθανε. Γιὰ τέτοια εὐτυχία σοῦ δίνουμε χρήσιμες ὁδηγίες.

(11) ΑΓΟ.: Φύγε· ἐλπεινὰ κι ὄχι ἀνθρώπινα εἶναι ὅσα λές.

ΔΙΟΓ.: Εἶναι ὡστόσο πολὺ εὐκόλα, ἀνθρώπῃ μου, κι ὁ καθένας ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ τὰ πετύχει· γιατί δὲν θὰ σοῦ χρειαστεῖ οὔτε μὲρψωση οὔτε λόγια οὔτε φλυαρίες, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ δρόμος πρὸς τὴ δόξα θὰ εἶναι γιὰ σένα σύντομος· κι ἂν εἶσαι ἕνας ἀπλὸς πολίτης, βυρσοδέψης, ἢ ἂν πουλᾷς παστὰ ψάρια ἢ ξυλουργὸς ἢ τραπεζίτης, τίποτα δὲν θὰ σταθεῖ ἐμπόδιο στὸ νὰ σὲ θαυμάζουν, ἀρκεῖ μόνο νὰ εἶσαι ἀναιδής καὶ θρασύς καὶ νὰ ἔχεις μάθει καλὰ νὰ ἐξευτελίζεις.

ΑΓΟ.: Γι' αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν σὲ χρειάζομαι. Ἴσως μὲ τὸν καιρὸ μπορούεις νὰ γίνεις ναύτης ἢ κηπουρός, καὶ βέβαια, ἂν αὐτὸς ἐδῶ θέλει νὰ σὲ πουλήσει τὸ πολὺ-πολὺ γιὰ δύο ὀβολούς.

ΕΡΜ.: Πάρ' τον καὶ κράτα τον· γιατί μὲ εὐχαρίστηση θὰ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐνοχλητικὸ πού φωνάζει καὶ πού τοὺς ἐξευτελίζει ἀπαξάπαντες καὶ μιλάει ἄσχημα γι' αὐτούς.

1. Βιβλία μὲ γράμματα ἀκόμη καὶ ἐπὶ τοῦ καλύμματος.

114. ΑΙΛΙΑΝΟΣ, *Ποικίλη ἱστορία* X 11.

Ἦλγει τὸν ὦμον Διογένης ἢ τρωθεῖς, οἶμαι, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει σφόδρα ἀλγεῖν, τῶν τις ἀχθομένων αὐτῷ κατεκερτόμει λέγων «τί οὖν οὐκ ἀποθνήσκεις, ὦ Διόγενες, καὶ σαυτὸν ἀπαλάττεις κακῶν;» Ὁ δὲ εἶπε, «τοὺς εἰδότας ἃ δεῖ πράττειν ἐν τῷ βίῳ καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτους γε ζῆν προσήκει», ὧν καὶ αὐτὸς ὡμολόγει εἶναι. «Σοὶ μὲν οὖν», ἔφη, «οὐκ εἰδότεί τὰ τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα ἀποθανεῖν ἐν καλῷ ἔστιν· ἐμὲ δὲ τὸν ἐπιστήμονα ἐκείνων πρέπει ζῆν».

Ὁ Διογένης αἰσθανόταν πόνους στὸν ὦμο ἀπὸ ἓνα χτύπημα ἢ κάποιαν ἄλλη αἰτία. Κι ἐπειδὴ φαινόταν ὅτι πονοῦσε πάρα πολὺ, κάποιος ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν τὸν συμπαθοῦσαν, τὸν χλεύαζε λέγοντάς του: «Γιατί δὲν πεθαίνεις, Διογένη, ὥστε νὰ γλυτώσεις κι ἐσὺ ἀπὸ τίς συμφορές;». Αὐτὸς τοῦ ἀπάντησε: «Ὅσοι ξέρουν τί πρέπει νὰ κάνει κανεὶς καὶ τί νὰ λείει, αὐτοὶ ἀξίζει νὰ ζοῦν», δεχόμενος ὅτι σὲ αὐτοὺς συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἑαυτὸς του. «Ἐσὺ λοιπόν», εἶπε, «πού δὲν ξέρεις τί πρέπει νὰ λές καὶ τί νὰ πράττεις, καλὸ εἶναι νὰ πεθάνεις· ἐνῶ ἐγώ, πού τὰ ξέρω αὐτά, πρέπει νὰ ζῶ».

115. ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΑΕΡΤΙΟΣ, *Φιλοσόφων βίων καὶ δογμάτων συναγωγῆ* VI 34. Πρβ. GNOMOLOGIUM VATICANUM 743 n. 202.

Πρὸς τοὺς εἰπόντας, «γέρων εἶ καὶ λοιπὸν ἄνες», «τί δέ», ἔφη [sc. ὁ Διογένης], «εἰ δόλιχον ἔτρεχον, πρὸς τῷ τέλει ἔδει με ἀνεῖναι καὶ μὴ μᾶλλον ἐπιτεῖναι;»

Ὅταν κάποιοι εἶπαν στὸν Διογένη ὅτι «εἶσαι γέρος· ἀπὸ 'δῶ καὶ πέρα νὰ χαλαρώσεις τὴν προσπάθειά σου», ἐκεῖνος εἶπε: «Μὰ πῶς; Ἄν ἔτρεχα στοὺς ἀγῶνες, θὰ 'πρεπε, φθάνοντας κοντὰ στὸ τέρμα, νὰ χαλαρώσω τὴν προσπάθεια ἢ, ἀντίθετα, νὰ βάλω τὰ δυνατά μου;»

116. ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΑΕΡΤΙΟΣ, *Φιλοσόφων βίων καὶ δογμάτων συναγωγῆ* VI 51.

Ἐρωτηθεὶς τί ἄθλιον ἐν βίῳ, ἔφη [sc. ὁ Διογένης], «γέρων ἄπορος».

Σὰν ρώτησαν τὸν Διογένη ποιά κατάσταση τῆς ζωῆς εἶναι οἰκτρῆ, ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε: «Ἐνὸς γέροντα φουκαρᾶ».

117. ΑΡΣΕΝΙΟΣ, p. 197, 17-18.

Ὁ αὐτὸς [sc. Διογένης] ἐρομένου τινὸς αὐτὸν «τί νομίζεις τὸ γῆρας;» ἀπεκρίνατο «τοῦ ζῆν χειμῶνα».